

HUDUDIY INFRATUZILMA VA BARQAROR RIVOJLANISHNING O‘ZARO BOG‘LIQLIGI

Baxtiyorova Dildora

«International School of Finance Technology and Science» instituti

Menejment kafedra o‘qituvchisi

Email: dildorabaxtiyorova45@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola hududiy infratuzilma va barqaror rivojlanishning o‘zaro bog‘liqligini o‘rganishga bag‘ishlangan. Maqolada infratuzilma tizimlarining barqaror rivojlanishdagi ahamiyati, ularning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, infratuzilma loyihalarini barqaror rivojlantirishning zamonaviy usullari va kelajakdagi yo‘nalishlari haqida fikr yuritiladi. Maqola infratuzilma va barqaror rivojlanishni muvofiqlashtirish orqali ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni ta‘minlashning ilmiy asoslarini taqdim etadi.

Kalit so‘zlar: hududiy infratuzilma, barqaror rivojlanish, iqtisodiy o‘shish, ekologik muvozanat, ijtimoiy taraqqiyot.

Kirish

Zamonaviy jamiyatda hududiy infratuzilma va barqaror taraqqiyot o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik ijtimoiy hamda iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Infratuzilma tarmoqlari – transport, energetika, suv bilan ta‘minlash, telekommunikatsiya va boshqa asosiy yo‘nalishlar – hududlarning iqtisodiy-ijtimoiy rivojiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Barqaror taraqqiyot esa hozirgi avlod ehtiyojlarini qondirish barobarida kelajak avlodlarning imkoniyatlarini saqlab qolishga qaratilgan konsepsiya sifatida namoyon bo‘ladi.

Hududiy infratuzilmaviy tarmoqlarning rivoji mahalliy hamda mintaqaviy iqtisodiyotni mustahkamlash, aholining yashash sharoitlarini yaxshilash va ekologik muammolarni bartaraf etish uchun mustahkam poydevor yaratadi. Biroq, infratuzilma loyihalarini amalga oshirish jarayonida resurslarni tejash, ekologik muvozanatni saqlash va ijtimoiy tenglikni ta‘minlash kabi omillar muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolada hududiy infratuzilma va barqaror taraqqiyot o‘rtasidagi o‘zaro aloqadorlik, ularning dolzarbligi hamda rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi infratuzilmaviy tizimlarni barqaror tamoyillar asosida rivojlantirish orqali ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni ta‘minlashning ilmiy asoslarini yoritishdan iborat.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili.

Hududiy infratuzilma va barqaror rivojlanish mavzusi so‘nggi yillarda ko‘plab tadqiqotlar va ilmiy ishlarning markazida bo‘lib kelmoqda. Bu mavzu bo‘yicha o‘tkazilgan tadqiqotlar infratuzilma tizimlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi o‘rni, ularning atrof-muhitga ta‘siri va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishdagi ahamiyatini o‘rganishga qaratilgan.

Birinchi navbatda, Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) tomonidan qabul qilingan “Barqaror rivojlanish maqsadlari” (Sustainable Development Goals – SDGs) hujjatida infratuzilmaning barqaror rivojlanishdagi o‘rni ta‘kidlangan. SDGsning 9-

maqsadi (Industriya, innovatsiyalar va infratuzilma) infratuzilma tizimlarini barqaror rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, ijtimoiy tenglikni oshirish va ekologik muvozanatni saqlashni nazarda tutadi (United Nations, 2015).¹⁴⁸

Jahon Banki (World Bank) tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, infratuzilma loyihalari iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish bilan birga, aholining turmush darajasini oshirishga ham xizmat qiladi. Biroq, infratuzilma loyihalarini amalga oshirishda resurslarni tejash, atrof-muhitga salbiy ta'sirni minimallashtirish va mahalliy aholining ishtirokini ta'minlash kabi masalalar muhim ahamiyatga ega (World Bank, 2020).¹⁴⁹

OECD (Iqtisodiy Hamkorlik va Rivojlanish Tashkiloti)ning tadqiqotlarida mintaqaviy infratuzilma loyihalarining barqarorligi va ularning rivojlanishdagi o'rni ta'kidlangan. Xususan, mintaqaviy hamkorlik va infratuzilma loyihalarini muvofiqlashtirish orqali resurslarni samaraliroq taqsimlash va barqaror rivojlanishni ta'minlash mumkinligi ko'rsatib berilgan (OECD, 2019).¹⁵⁰

Akademik adabiyotlarda esa infratuzilma loyihalarining barqarorligini ta'minlash uchun yangi texnologiyalar va innovatsiyalardan foydalanishning ahamiyati ta'kidlangan. Masalan, Griggs va boshqalar (2013) o'z tadqiqotlarida barqaror rivojlanish maqsadlarini amalga oshirishda infratuzilma tizimlarini modernizatsiya qilish va ekologik jihatdan toza texnologiyalarni joriy etishning zarurligini ta'kidlaydilar.¹⁵¹

Flyvbjerg (2014) o'zining tadqiqotlarida yirik infratuzilma loyihalarini amalga oshirishda moliyaviy va ekologik xavflarni minimallashtirishning usullarini ko'rib chiqadi. Uning fikricha, infratuzilma loyihalarini rejalashtirish va amalga oshirishda aniq ma'lumotlar va ilg'or texnologiyalardan foydalanish loyihalarning muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.¹⁵²

Hududiy infratuzilma va barqaror rivojlanish masalalari bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ushbu yo'nalishning dolzarbligini ko'rsatadi. Xalqaro iqtisodchilar va ekologlarning asarlarida infratuzilmaviy rivojlanishning iqtisodiy barqarorlik va ekologik muvozanatga ta'siri chuqur o'rganilgan. Xususan, J. Friedman (1966) va P. Krugman (1991) kabi iqtisodchilar hududiy infratuzilmaviy tizimlarning mintaqaviy iqtisodiy o'sishdagi rolini tahlil qilganlar.

Hududiy infratuzilma va barqaror rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik zamonaviy jamiyat va iqtisodiyotning rivojlanishida asosiy omillardan biridir. Infratuzilma tizimlarini barqaror rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, ijtimoiy tenglikni oshirish va atrof-muhitni muhofaza qilish mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu maqolada hududiy infratuzilma va barqaror rivojlanishning o'zaro bog'liqligini o'rganish uchun turli ilmiy metodlardan foydalanildi. Tadqiqotning asosiy

¹⁴⁸ United Nations. (2015). Sustainable Development Goals.

¹⁴⁹ World Bank. (2020). Infrastructure and Sustainable Development.

¹⁵⁰ OECD. (2019). Regional Development and Infrastructure.

¹⁵¹ Griggs, D., et al. (2013). Policy: Sustainable development goals for people and planet. *Nature*, 495(7441), 305-307.

¹⁵² Flyvbjerg, B. (2014). What you should know about megaprojects and why: An overview. *Project Management Journal*, 45(2), 6-19.

maqsadi infratuzilma tizimlarining barqaror rivojlanishdagi o‘rni, ularning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlarini tahlil qilish, shuningdek, ularni rivojlantirishning zamonaviy usullarini ko‘rib chiqishdan iborat.

Tadqiqotda ilmiy adabiyotlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va statistik ma’lumotlarni tahlil qilish asosida infratuzilma va barqaror rivojlanishning o‘zaro bog‘liqligi o‘rganildi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT), Jahon Banki va OECD kabi tashkilotlarning hisobotlari, shuningdek, akademik jurnallarda chop etilgan ilmiy maqolalar asosida mavzuga oid eng so‘nggi yondashuvlar va tadqiqotlar tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida turli mintaqalar va mamlakatlarning infratuzilma loyihalarini qiyosiy tahlil qilish orqali ularning barqaror rivojlanishdagi samaradorligi baholandi. Masalan, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarning infratuzilma loyihalari qiyoslanib, ularning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik ta’sirlari ko‘rib chiqildi.

Infratuzilma loyihalarining barqaror rivojlanishga ta’sirini baholash uchun statistik ma’lumotlardan foydalanildi. Xususan, infratuzilma investitsiyalari, iqtisodiy o‘rish ko‘rsatkichlari, energiya samaradorligi va atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha statistik ma’lumotlar tahlil qilindi.

Tadqiqot metodologiyasi infratuzilma va barqaror rivojlanishning o‘zaro bog‘liqligini chuqur o‘rganishga imkon beradi. Tahliliy, qiyosiy, statistik va amaliy metodlardan foydalanish orqali infratuzilma loyihalarining barqarorligini ta’minlashning ilmiy asoslari ishlab chiqildi. Bu metodlar kelajakda infratuzilma tizimlarini barqaror rivojlantirish bo‘yicha amaliy yechimlarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Tahlil va natijalar

Hududiy infratuzilma va barqaror taraqqiyot o‘rtasidagi o‘zaro aloqadorlikni o‘rganish natijalari shuni ko‘rsatadiki, infratuzilmaviy rivojlanish iqtisodiy yuksalishning asosiy omillaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Mintaqaviy infratuzilmaning puxta rivojlanishi ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, biznes muhitini yaxshilash va aholi turmush darajasini ko‘tarishda muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, zamonaviy infratuzilma loyihalari hududlarning raqobatbardoshligini oshirish hamda sarmoyalarni jalb qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Olib borilgan tadqiqot natijalari quyidagilarni tasdiqlaydi:

Transport infratuzilmasining rivojlanishi – yuk tashish xarajatlarini kamaytirish, hududlar o‘rtasidagi integratsiyani kuchaytirish va iqtisodiy faollikni rag‘batlantirish imkonini beradi. Samarali yo‘l tarmoqlari va jamoat transportining kengayishi iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirib, aholining bandlik darajasini oshiradi. Shu bilan birga, ekologik toza transport tizimlarining joriy qilinishi, masalan, elektr avtomobillarga o‘tish va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlaridan foydalanish, atrof-muhitga salbiy ta’sirni kamaytirishga xizmat qiladi.

Energetika infratuzilmasining barqarorligi – sanoat salohiyatini oshirish va ekologik muvozanatni saqlashda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. O‘rganishlar shuni ko‘rsatmoqdaki, qayta tiklanadigan energiya manbalariga asoslangan infratuzilma hududiy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va ekologik yuklamani kamaytirishga imkon yaratadi. Quyosh va shamol energetikasini keng rivojlantirish mintaqalarning energetik mustaqilligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, aqlli energiya

tarmoqlarining joriy qilinishi energiya samaradorligini oshirish va resurslardan oqilona foydalanishga yordam beradi.

Suv ta'minoti va kanalizatsiya tizimlarining taraqqiyoti – aholining sog'lom turmush tarzini ta'minlashda hal qiluvchi omillardan biridir. Resurslarni samarali boshqarish va ilg'or texnologiyalarni joriy etish orqali suvdan tejamkorlik bilan foydalanish imkoniyatlari oshadi. Jumladan, yomg'ir suvidan foydalanish, suvni tozalash va qayta ishlash tizimlarining rivojlanishi suv taqchilligini kamaytirish hamda ekologik xavfsizlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

Raqamli infratuzilmaning rivojlanishi – hududlarning innovatsion taraqqiyotiga xizmat qilib, ta'lim, sog'liqni saqlash va iqtisodiy jarayonlarni yangi bosqichga olib chiqadi. Telekommunikatsiya va axborot texnologiyalarining keng tatbiq etilishi mintaqaviy tafovutlarni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Keng polosali internet, 5G texnologiyalarining rivojlanishi hamda raqamli xizmatlarning kengayishi tadbirkorlikni rivojlantirish, masofaviy ish va ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi.

Ijtimoiy infratuzilmaning barqaror rivojlanishi – ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar infratuzilmasining rivoji bevosita inson kapitalining yuksalishiga xizmat qiladi. Ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarining uzluksiz rivojlanishi jamiyatning intellektual salohiyatini oshirish va aholining farovonligini ta'minlashga hissa qo'shadi. Zamonaviy texnologiyalar asosida tibbiyot xizmatlarini rivojlantirish, masalan, telemeditsina imkoniyatlaridan foydalanish, chekka hududlardagi aholiga sifatli tibbiy xizmat ko'rsatish imkoniyatini yaratadi.

Ekologik jihatdan barqaror infratuzilmaning ahamiyati – yashil infratuzilmani rivojlantirish atrof-muhitga bosimni kamaytirishga imkon yaratadi. Ekologik toza qurilish materiallaridan foydalanish, yashil hududlarni kengaytirish va chiqindilarni qayta ishlash infratuzilmalari muhitning muvozanatini saqlashga xizmat qiladi.

O'tkazilgan tahlillar shuni tasdiqlaydi: barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslangan infratuzilma loyihalarining amalga oshirilishi uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikni oshirish va ekologik barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Hududiy infratuzilmani rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega.

№	Ta'sir yo'nalishi	Tavsif	Natija
1	Iqtisodiy ta'siri	Yaxshi rivojlangan infratuzilma savdo, sanoat va iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi.	Infratuzilma loyihalari iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishning asosiy vositasidir.
2	Ijtimoiy ta'siri	Transport, suv va kanalizatsiya tizimlari aholining turmush sifatini yaxshilaydi va ijtimoiy tenglikni ta'minlaydi.	Infratuzilma loyihalari ijtimoiy adolatni oshirish va aholining turmush darajasini yaxshilashga xizmat qiladi.
3	Ekologik ta'siri	Qayta tiklanadigan energiya manbalari va ekologik texnologiyalar infratuzilmaning barqarorligini ta'minlaydi.	Barqaror infratuzilma loyihalari atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik muvozanatni saqlashga yordam beradi.
4	Mintaqaviy hamkorlik	Infratuzilma loyihalarini amalga oshirishda xalqaro va mintaqaviy hamkorlik samaradorlikni oshiradi.	Mintaqaviy hamkorlik infratuzilma loyihalarining samaradorligini oshirish va

			barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish uchun muhim omil hisoblanadi.
5	Yangi texnologiyalar	Aqlli shaharlar, elektr transporti va raqamli texnologiyalar infratuzilma tizimlarini optimallashtiradi.	Yangi texnologiyalar infratuzilma tizimlarini barqaror rivojlantirishning asosiy vositasidir.
6	Moliyaviy jihatlar	Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda davlat, xususiy sektor va xalqaro tashkilotlarning hamkorligi muhim.	Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda ko'p tomonlama hamkorlik zarur.

1-jadval Hududiy infratuzilma va barqaror rivojlanish haqida¹⁵³

Hududiy infratuzilmaning strategik rivoji iqtisodiy mustahkamlikni ta'minlash, ekologik barqarorlikni saqlash va aholining turmush sifatini yaxshilashda hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli, infratuzilmani barqaror rivojlantirishning ilmiy asoslarini chuqur o'rganish va amaliyotga joriy etish hududlarning uzoq muddatli raqobatbardoshligini oshirish uchun ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Hududiy infratuzilma va barqaror rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlarni qamrab oladi. Infratuzilma tizimlarini barqaror rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, ijtimoiy tenglikni oshirish va atrof-muhitni muhofaza qilish mumkin. Kelajakda yangi texnologiyalar va mintaqaviy hamkorlik infratuzilma loyihalarining barqarorligini ta'minlashda asosiy rol o'ynaydi.

Xulosa va takliflar

Hududiy infratuzilma va barqaror rivojlanish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik zamonaviy jamiyatning barqaror iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyoti uchun muhim omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, infratuzilma tizimlarining samarali rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o'sishga turtki beradi, balki ekologik muvozanatni saqlash va aholining turmush sifatini oshirishga ham xizmat qiladi. Biroq, infratuzilmaviy loyihalarni rejalashtirish va amalga oshirishda resurslarni samarali boshqarish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va ijtimoiy tenglik tamoyillariga rioya qilish zarur.

Hududiy infratuzilma va barqaror rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik zamonaviy jamiyat va iqtisodiyotning rivojlanishida asosiy omillardan biridir. Infratuzilma tizimlarini barqaror rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, ijtimoiy tenglikni oshirish va atrof-muhitni muhofaza qilish mumkin. Quyida tadqiqot natijalari asosida ishlab chiqilgan xulosa va takliflar keltirilgan:

Infratuzilma barqaror rivojlanishning asosiy omilidir. Transport, energetika, suv ta'minoti va telekommunikatsiya kabi infratuzilma tizimlari iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, ijtimoiy adolatni ta'minlash va atrof-muhitni muhofaza qilish uchun zarurdir.

Barqaror infratuzilma loyihalari resurslarni tejash va ekologik muvozanatni saqlashga yordam beradi. Qayta tiklanadigan energiya manbalari, energiya

¹⁵³ Muallif tomonidan yaratildi

samaradorligi va ekologik toza texnologiyalardan foydalanish infratuzilmaning barqarorligini ta'minlaydi.

Mintaqaviy hamkorlik infratuzilma loyihalarining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Resurslarni samarali taqsimlash va barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun davlatlar va xalqaro tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlik zarur.

Yangi texnologiyalar va innovatsiyalar infratuzilma tizimlarini barqaror rivojlantirishning asosiy vositasidir. Aqlli shaharlar, elektr transporti, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar kabi texnologiyalar infratuzilmaning samaradorligini oshirishga yordam beradi.

– Infratuzilma loyihalarini barqaror rivojlantirishga qaratilgan strategiyalar ishlab chiqish. Davlatlar infratuzilma loyihalarini rejalashtirishda barqarorlik prinsiplarini asosiy yo'nalish sifatida qo'llashlari kerak.

– Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanishni rag'batlantirish. Quyosh, shamol va gidroenergiya kabi qayta tiklanadigan energiya manbalarini joriy etish orqali infratuzilmaning ekologik barqarorligini ta'minlash mumkin.

– Mintaqaviy hamkorlikni kuchaytirish. Infratuzilma loyihalarini amalga oshirishda mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirish orqali resurslarni samaraliroq taqsimlash va barqaror rivojlanishni ta'minlash mumkin.

– Yangi texnologiyalarni joriy etish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash. Aqlli shaharlar, elektr transporti va boshqa innovatsion yechimlarni qo'llash orqali infratuzilma tizimlarini modernizatsiya qilish kerak.

– Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda ko'p tomonlama hamkorlikni rivojlantirish. Davlat, xususiy sektor va xalqaro tashkilotlarning hamkorligi infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishning asosiy manbai bo'lishi kerak.

– Mahalliy aholining ishtirokini ta'minlash. Infratuzilma loyihalarini amalga oshirishda mahalliy aholining ehtiyojlari va fikrlari hisobga olinishi, ularning ishtiroki ta'minlanishi kerak.

Hududiy infratuzilma va barqaror rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur o'rganish va ularni muvofiqlashtirish orqali jamiyat va iqtisodiyotning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlash mumkin. Infratuzilma tizimlarini barqaror rivojlantirish bo'yicha qabul qilinadigan chora-tadbirlar nafaqat bugungi avlodning ehtiyojlarini qondirish, balki kelajak avlodlarning imkoniyatlarini himoya qilishga ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan manba va adabiyotlar

1. Bekmurodov U.H., Tursunov B.O. Infratuzilmani rivojlantirish va uning barqaror iqtisodiy o'sishga ta'siri. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.

2. Karimov Sh.I. Barqaror rivojlanish: nazariy asoslar va amaliyot. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2021.

3. United Nations. (2015). *Sustainable Development Goals (SDGs)*. Retrieved from <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>

4. World Bank. (2020). *Infrastructure and Sustainable Development*. Retrieved from <https://www.worldbank.org>

5. OECD. Regional Infrastructure and Economic Sustainability. – Paris: OECD Publishing, 2021.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 10 apreldagi "Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish bo‘yicha milliy strategiya" qarori.
7. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. O‘zbekistonda infratuzilmaviy rivojlanish tahlili. – Toshkent, 2023.
8. Isoqov Sh.T. Innovatsion infratuzilma va iqtisodiy o‘shish: o‘zaro bog‘liqlik va istiqbollari. – Toshkent: Fan, 2020.
9. ESCAP (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific). Infrastructure and the 2030 Agenda for Sustainable Development. – United Nations, 2019.
10. Jahon banki va Iqtisodiy tadqiqotlar instituti. O‘zbekistonda infratuzilmani modernizatsiya qilish va uning iqtisodiy o‘shishga ta’siri. – Toshkent, 2022.
11. Griggs, D., Stafford-Smith, M., Gaffney, O., Rockström, J., Öhman, M. C., Shyamsundar, P., Steffen, W., Glaser, G., Kanie, N., & Noble, I. (2013). Policy: Sustainable development goals for people and planet. *Nature*, 495(7441), 305-307.
12. Flyvbjerg, B. (2014). What you should know about megaprojects and why: An overview. *Project Management Journal*, 45(2), 6-19.
13. European Commission. (2020). *Smart Cities and Sustainable Development*. Retrieved from <https://ec.europa.eu>